

ЛЮБОМИРА
БЛАЖКО
БОГДАН
ГУРМАН

Σ Ε Υ Σ

ВІД ТРОЇ ДО РИМУ

Любомира Блажко
Богдан Гурман

ВІД ТРОЇ ДО РИМУ

Науково-популярне есе

Львів, 2018

УДК 821.161.2

Бл 68

Блажко, Любомира Богданівна.

Бл 68 Від Трої до Риму : [науково-популярне есе] / Блажко, Л. Б., Гурман Б. М. ; [Передм. Олени Падовської]. – Львів : СПОЛОМ, 2018. – 60 с. : іл. – Бібліогр.: с. 56-57 (20 назв).

ISBN 978-966-919-391-9

У простій і дохідливій формі автори наближають до сучасного читача давньогрецькі легенди і міфи, що мають праукраїнські корені, деякі факти з античної літератури, зокрема зі знаменитих творів Гомера «Іліади» та «Одіссеї», подають у світлі сучасних етніоісторичної та археологічної наук.

Для широкого кола читачів.

ISBN 978-966-919-391-9

© Блажко Л. Б., Гурман Б. М., 2018

© В-во «СПОЛОМ», 2018

ПОЗНАЧКИ НА ПОЛЯХ

З творами Богдана Гурмана зустрічаємося не вперше і кожна з тих зустрічей дарує нам відбиток реальності, баченої під несподівано свіжим кутом зору. Цього разу, враховуючи раніше видані книжки «Архітектура Шумеру» і «Трипілля. Культура та мистецтво», знову маємо науково-популярний жанр. Книжка «Від Трої до Риму», написана у співавторстві з донькою Любомирою Блажко, пропонує нам поринути у світ античної міфології.

На перший погляд автори поставили практичне завдання: коротко і вже вкотре переповісти знані всім історії про давньогрецьких героїв та їхні взаємини зі своїми богами. Праця актуальна в середовищі звиклих до біжучого рядка і ковзання свідомістю поверхнею тексту. Така собі Іліадо-Одіссея в двох словах. Натомість за пунктирно окресленою сюжетною лінією в уяві проступає своєрідне бачення праукраїнської історії. У Богдана Гурмана це виявляється у пригадуванні себе колишнього, починаючи від фотографічної характеристики зовнішності, з УСІМ, до чого є небайдужим включно. Оце ВСЕ є море – наше Чорне, а колись Руське з узбережжям і, беручи ширше, Море загалом.

За Євгеном Маланюком, антично-грецький круг культури Еллади, родовище «пізнішої культури і Риму, і Європейського Заходу», включає Україну як незамінний сегмент. Пошук у минулому моделей зв'язків на прикладі конфліктів і замирень між народами дає нам можливість побачити перспективу.

Минуле слід знати не з чужого голосу. І тут у пригоді стане застосований авторами метод – розміщення понять на шкалі просторової та етнічної координат. КІМЕРІЙЦІ. Знані не з-відчора, більше чуті однак, ніж пізнані, ті люди ведуть свій родовід від троянців, що жили в степах України. Голосно відкрита Шліманом Троя – щось зовсім інше. Натомість Ольвія цілком прийнятна гіпотетична локація. ОДІССЕЙ. Міфологічна

постать отримує нове прочитання. Згадка про героя містить і морально-етичну складову, адже Одіссея вбиває його син від позашлюбного зв'язку. А поки хитромудрий плеканець Афіни здійснює подорожі навколо Європи, читача опановує бажання дізнатися: хто ті народи, що траплялися на шляху; чи вигадкою є лотофаги, які не пам'ятали минулого, і чи були в дійсності одноокі циклопи? До того ж самого Одіссея, улюбленця численних сучасних літературних шедеврів, уперше не жаль. Він чужий, бо ми асоціюємо себе з народом, що перебуває під заступництвом Посейдона, бо тризуб є наш герб, бо Чорне море й надалі русинське, як би тому не суперечили обставини.

ТРОЯ. То пелазги, лелеги, етруски... Забігаючи наперед, в ахейсько-троянському конфлікті розподіл сил вказує на всіх причетних до творення українства як явища світового масштабу: амазонки, фракійці з царем Ресом, троянці. Тих останніх за протоукраїнців непомірно прийняв сам зачинатель сучасної національної літератури Котляревський. Дивним чином автори досягають відчуття нашої спів-при-Сутності в глибокій античності. Так, мимохіть ловиш себе на тому, що героїв міфів трактуєш за земляків вже з імені. Скажімо, засновника Трої «Іл-ька» по-батькові від імені Трос сприймаємо як «Тарасовича». Переймаємося долею Гесіони, яка, прив'язана до жертвовної скелі на поталу чудовиську, не заслужила за своє вибавлення з халепи на гідну винагороду. Батько, той скнара, не віддав добровільно коней Гераклові. Пригадується з лемківської пісні: «Дам я яловицю, ще й цілого коня, аби моя доня не сиділа дома...». Втім, не співчуваємо ми й Гераклу, як і Одиссеєві. Цей «розкручений» в світовому кінематографі персонаж тратить привабливість. Бо вчинки його вчимося бачити не як подвиги й досягнення людства, але насамперед як «загарбницькі походи». І хоч у свідомості загалу Геракл малюється прабадьком скіфів, до позитиву тут далеко. Не «наш» він... Хоч подібне «присвоєння» виглядає наївно: які-бо там «свої» в епоху бронзи? Але почуття будять жагу до пізнання.

Загалом нараз ковтаємо одинадцять розділів книжечки, кожен з яких піднімає цілий рій запитань. І то добре, бо варто уважніше приглянутися місцям, де ступали геніальні письменники Леся Українка, Олександр Грін, Олександр Купрін, Микола Зеров, нащадок гетьмана Петра Сагайдачного Костянтин Паустовський, виходець із козацької старшини Максиміліан Волошин... І ряд той далі й далі простує до сучасників, серед яких і Богдан Гурман.

На відміну від Богдана Гурмана, я бувала в зимовому Криму, і завмирала, вдивляючись у суворі й холодні морські хвилі, що грізно й невідворотно накочували на скелястий берег... У сльоту, крізь флер мжички і твань під ногами, давнина надається до кращого огляду. «Et in Arcadia Ego». Так, і я була в Криму, який у споминах залишився Аркадією, країною щастя й безтурботної юності. Тепер, коли більшість співвітчизників позбавлена такої світлої нагоди до проведення дозвілля, ця книжка є провідником до найчарівнішого куточка нашої Батьківщини і нагодою до віртуальної мандрівки в часі й просторі.

Колись, а може дуже скоро, нам знадобляться здобуті читанням знання, щоб перевірити їх на практиці. Тож читаймо і частіше пригадуймо слова з Франкового Прологу, звернені до українців: «... Та прийде час, і Ти огнистим видом засяєш у народів вольнім колі, труснеш Кавказ, вперешся Бескидом, ПОКОТИШ ЧОРНИМ МОРЕМ ГОМІН ВОЛІ, і глянеш, як хазяїн домовитий, по своїй хаті і по своїм полі...». Читаймо! Нам бракує цього домовитого, господарського погляду на життя й наше національне буття в ньому.

*Олена Падовська,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри олімпійської освіти
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського.*

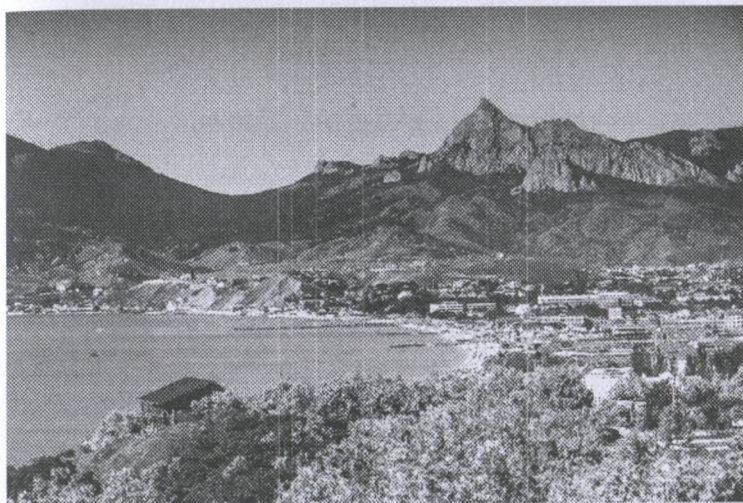
Доля (Ананке*)

Моя фізіономія в окулярах з чорною масивною оправою, високий лоб і довге спадаюче на вуха та плечі пряме чорне волосся, зрештою мій одяг: попелястий костюм, червона вузька краватка на білій сорочці, білі мешти з витертими, але акуратно підмальованими носками, - справляли на людей незвикле враження. І цей факт також спричинив до того, що не любив сидіти з етюдником на плечері, як це роблять багато художників, на виду в публіки. Пізніше шкодував за втраченою можливістю, бо протягом якогось відрізка пройденого часу в зоровій пам'яті затушовується свіже бачення кольорів, тонкі відтінки, гармонія барв та запах облюбованого місця. Так, так, саме запах. А часом ще звуковий, голосовий супровід. Раніше я не задумувався над такими нюансами, коли потрапляв кудись у нове місце, де ніколи не бував, і, вражений побаченим, говорив уголос або вимовляв у думці такі слова: «як пахне море» або «який дивний запах повітря», або «який свіжий пахучий ранок» і «яка мертва тиша». Усіх цих вражень дуже бракує, коли сідаєш за мольберт у домашній обстановці чи в майстерні.

Уперше, коли я побував у міжгір'ях Карадагу, стояв тихий осінній сонячний день. Мені вчувалося, що з усіх боків лунає потужна органна музика. Серце, здавалося, вискочить з грудей, не витримає навантаження тих наростаючих мажорних звуків, чи поллються з очей болючі сльози радості. І навіть якби були в мене на той час підрамник, пензлі та фарби, не зміг би приступити до малювання, тому що мною тіпала дрібна лихоманка - я був у великому полоні краси - барв, звуків та запахів. І в мені немов починала промовляти застигла в генах пам'ять моїх далеких пращурів - праукраїнців.

* Дивіться примітки

Під враженням від Карадагу зародилася думка написати повість про цей гірський масив і селище міського типу на березі моря – Коктебель (край синіх гір). На горі Узун-Сирт тут часто проходили змагання планеристів, що дало привід для перейменування селища в Планерське, але згодом йому повернули історичну назву.

Коктебель (Планерське)

Коли прочитав повість «Чорне море» Костянтина Паустовського, зрозумів, що будь я хоч тричі художником чи тричі письменником, не зміг би знайти яскравіших фарб або метафор, б'ючись над правдивим зображенням цих неповторних пейзажів. Здавалося, легше описати одноманітну рівнину, степ, покритий скіфськими могилами, сивим полином, сухим типчаком та ковилою.

Багато разів побував я на Карадагу, проникав, по можливості, у кожен закуток і кожного разу зі мною відбувалося якесь таємниче дійство. Я був щасливий. В душі вже посміювався над Паустовським, який по-дитячому наївно вірив у неприступність Карадагу з суші:

«Через год он снова приехал в Коктебель. Ему хотелось обязательно проникнуть на Кара-Даг с суши. Это предприятие считалось невозможным, но Бертелло все же поднялся на Кара-Даг. Был сильный ветер. На одной из остроконечных вершин на Бертелло напали горные орлы. Отбиваясь от них, он потерял равновесие и упал в пропасть. Тело его нашли не скоро».

Жаль тільки, що не я перший і не я останній був дослідником потайних «комор» Чорної гори. Щеміло серце, коли прямовисними скелями повзали прив'язані до канатів альпіністи і колупались у білих кварцових жилах, або групи туристів збиралися зграями, як сірі ворони, і засмічували гірські стежки і плато (місця привалів) об'їдками, консервними бляшанками, битим склом, паперовими обгортками, поліетиленовими кульками.

Опис незайманого Карадагу, даний Паустовським, яким я захоплювався раніше, ті його порівняння Карадагу з Сахарою, з незміряними ріками, розбурханими океанами, величезними водоспадами світу і руйнуючими виверженнями вулканів, почав дратувати мене своїм романтичним пафосом. Бо не знаходив слів для обурення проти тих, які нищили таку неповторну земну красу.

Мені не довелося бувати в Криму зимою. Можу тільки уявити собі, яке гнітюче враження справляють обледенілі, завалені снігом природні кам'яні велетні на краю розбурханого моря (о, це море негостинне!), яке так шаленіє, що здається вистрибне зі своїх берегів і проковтне в своє глибочезне нутро сіру похмуру землю. Повзуть по небу густі чорно-фіолетові хмари, свище в мокрій хвої пошматованих сосон норд-ост.

А думки повертають у сиву давнину. Перед внутрішнім зором виринають покоління людей, які населяли ці мальовничі землі моєї Батьківщини і тисячоліттями жорстоко змагалися за них. Зокрема греки Агамемнон,

Менелай, Одіссей, Ахілл, які у кровопролитній війні здобули кімерійську (пелазгійську) Трою. Могутній Геракл, якого називають прабатьком скіфів. Мореплавець Ясон, який зі своїми друзями вирушив у сповнений небезпек морський похід у країну гіпербореїв по золоте руно...

Кімерійці

Можливо цар Ітаки Одіссей вперше побачив Кримську землю саме взимку і тому образно порівняв її з царством померлих душ.

«Нарешті доплили ми до сивого Океану, – розповідає Одіссей, – і пристали до берега сумної країни кімерійців, де ніколи не світив людям бог Геліос. Вічно вкрита ця країна холодною млою, вічно огортає її густою пеленою нічна темрява» (Гомер «Одіссея», виклад М.А.Куна). В інших перекладах: *«Закотилось сонце і покрило тьмою всі шляхи, судно наше досягло кінця глибокого Океану. Там народ і місто людей кімерійських»*.

Мапа (карта) Середземномор'я

За Гомером, місто кімерійців знаходиться біля входу до потойбічного світу.

Як стверджують сучасні дослідники, це територія нинішнього порту Миколаїв та заповідника Дикий Сад, де розташоване старовинне місто Ольвія.

Мапа Кімерії

В археологічній науці існує гіпотеза, згідно з якою так званий кімерійський народ (кімери) у IX-VII ст. до н. е. жив на північному узбережжі Чорного моря (на півдні України) і, можливо, на Балканському півострові. Згодом археологи прийшли до висновку, що територія перебування цих племен була ширшою і сягала степів уздовж середніх течій Дністра (Тірасу), Дніпра (Борисфену), Дону (Танаїсу), а також гір Кавказу та земель Малої Азії.

За іншою версією, цей кочовий народ «славних кобилодойців» володів величезною землею: від берегів Північного Льодовитого океану до Ассирії.

Згідно з біблійною «Таблицею народів», південні границі Кімерії знаходилися південніше Кавказу вже в VIII столітті до н. е., а може й раніше. Ці дані підтверджуються глиняними таблицями з ассирійським клинописним письмом.

За біблійною «Таблицею народів», кімерійці вважалися батьками скіфів. Кімерійців пов'язують із біблійним Тогарною, внуком Ноя.

За Геродотом Галікарнаським, «країна, яку займають тепер скіфи (ашкуза, згідно з ассирійськими джерелами), спочатку належала, кажуть, кімерійцям (гімірра, за ассирійськими джерелами)». Скіфи збороли їх, а край цей кімерійський назвали Скіфією.

Через нашествя скіфів більша частина кімерійських племен покинула Північне Причорномор'я в II тисячолітті до нашої ери і помандрувала через Кавказ до Малої Азії. Кімери заселили частину Ірану та Закарпаття. Інші кімерійські племена залишилися на Півночі та в Криму, змінили кочовий спосіб життя на осілий, асимілювалися і стали відомими як таври, які, зокрема, були причетними до закладання колонії Кімерик – південно-західного форпосту Боспорського царства (50 км на південь від Керчі).

Еміграцію кімерійців на Південь ділять на два періоди: перший - до середини II тисячоліття до н.е., другий - VIII століття до н.е.

Корені кімерійців, очевидно, збереглися в сучасних фінах, естонцях, удмуртах, комі, марі, мадярах, асимільованих таврах та в іранських курдах.

Стародавні греки (зокрема одне з племен мікенської культури - ахеї, які, завоювали корінне плем'я пелазгів і змішалися з ними, а слідом за ними й Гомер) вважали, що землі кімерійців простягаються до далекої Півночі, точніше, до крайнього північного-заходу.

Центральні і південні границі Кімерії засвідчують «батько історії» Геродот, географ-історик Страбон, асирійське клинописне письмо і біблійна «Таблиця народів». Проте ніхто не окреслює цю територію чітко, оскільки кімерійці вели кочове життя пастухів.

За Геродотом, «країна, яку займають тепер скифи, спочатку належала кімерійцям». На того, хто це сказав, посилання у Геродота нема. Більш конкретні відомості є в асирійських історичних джерелах, але вони відображають пізніший період історії кімерійців.

814 року до н.е. фінікійці (Ліван) заснували на острові Крит свої колонії. У II тисячолітті нашої ери (1240 р.) острів Крит, де тоді жили кімерійці, підкорюють грецькі племена ахейців. Від написання глиняних таблиць на острові Крит до поем Гомера пройшло 700 років. Поеми Гомера написані письмом, який не має нічого спільного з письмом ахейців.

Сумніватися у географічних пізнаннях Гомера не було підстав. Керуючись «вказівками» з «Іліади» (Іліон - друга назва Трої), у липні 1873 року німецький учений Генріх Шліман разом зі своїм однодумцем Софією Шліман та археологом Вільгельмом Дерпфельдом на пагорбі Гіссарлик (мис Кум-Кале) майже на самому березі моря

в Малій Азії (сучасна Туреччина) розкопали укріплення якогось міста.

Троя в Малій Азії

Г.Шліман висловив думку, що це славнозвісна Троя. З того часу на географічних картах Туреччини Троя займає місце, на яке нібито «вказав» Г.Шліману Гомер:

*«Струмені два там Скамандру, що нуртами долі вирує,
З теплою струмисьом течією, і круг його пара
Вгору іде, ніби дим над вогнем, що горить і палає.
Другий холодний тече; хоч і влітку – він завжди студений».*

(Гомер «Іліада». Переклад Ф.Самсоненка).

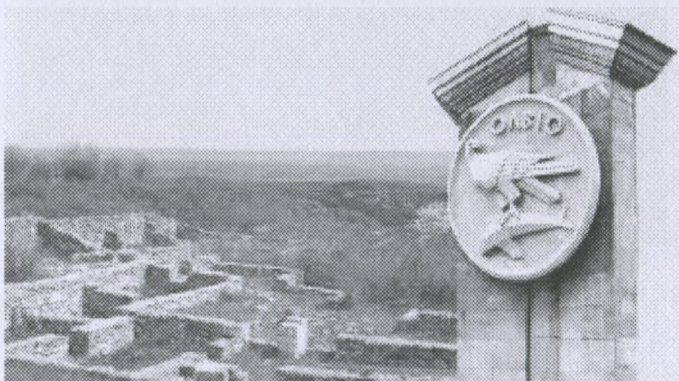
Отож в «Іліаді» описані гори, з яких витікають два струмки і зливаються в бурхливу ріку...

На противагу думці Г.Шлімана та й всієї офіційної історії, сучасними дослідниками висвітлені інші версії місцезнаходження Пріамової столиці. Мовляв, Г.Шліман виявив Трою там, де її не повинно бути.

Деякі науковці вважають, що на місці літописної Трої виросло місто Ольвія (припускають, що слово «Оль-

вія» походить від слова «альб» - білий), а літописні Афіни стояли на місці Мелітополя.

Так, у статті «Ольвія на місці Трої» дослідник Павло Гарачук з Одеської області доводить, що, оглянувши план древніх Афіні і наклавши його на карту Запорізької області, виникають підстави стверджувати, що Троя існувала на правому березі Південного Бугу, там, де було знайдено археологічну Ольвію, що простягається до Чорного моря.

Ольвія

«З урахуванням повідомлення «батька географії» Страбона, – пише П.Гарачук, – встановлено, що Троя займала територію нинішнього селища Парутине Очаківського району Миколаївської області».

На схід від селища Парутине знаходяться Скейські ворота, через які проходила дорога в долину. До високої башти коло Скейських воріт пішла колись пелазгійка Андромаха зі своїм маленьким сином. Саме там попрощався з ними перед боєм захисник Трої Гектор. Через Скейські ворота проїхав на колісниці останній троянський цар Пріам, щоб подивитися на поєдинок свого сина Паріса («Паріс – Пріамове дитячко») і грецького царя Менелая (чоловіка прекрасної Єлени-Гелени).

«За географом Страбоном, Троя мала у поперечнику 5 кілометрів і була у 42 рази більша за пагорб Гіссарлик, який має всього 120 на 120 метрів квадратних».

Згідно з описами автора «Іліади», Троя існувала на кількох пагорбах, а не на одному. Стіни Трої мали три кути і це пряме заперечення залишків чотирикутних стін на пагорбі Гіссарлик.

Ще один доказ того, що Троя і Трояда знаходилися на узбережжях річки Бог і Чорного моря є в «Іліаді» у пісні 18: *«Пухкий, трічі зораний пар, на яким землероби гонять яремних волів... Нива, хоча й золота, чорніється позаду орачів».* Натомість у Малій Азії, на пагорбі Гіссарлик, ґрунт має червоно-коричневий колір.

Громадські будівлі Трої були зосереджені в центрі міста, поблизу від торгового місця – агори, де збирався народ. Тут були знайдені бронзові диски (псефи), що слугували для голосування під час судових розглядів. Це дало змогу науковцям припустити, що там стояла будівля судової установи площею 827 кв. метрів, що становить 1/6 частину малоазійського пагорба Гіссарлик.

Геродот згадував і про храм Афіни у верхній частині міста, саме там його знайшли в Ольвії. У Трої було багато храмів, а на пагорбі Гіссарлик не знайдено жодного, не виявлено навіть культових предметів.

Що ж до давнього міста Афіни, то воно отримало назву від богині Афіни (Атена, Авана, Авина) – доньки Зевса (народилася з його голови) і Метопи. Слово «авані» перекладають як «потік», а з санскриту - як «заступниця», «берегиня». В сучасній українській мові збереглися слова «аван-гарт», «аван-тюра».

На плані Афін показані річки, зокрема Елідан – «ріка життя», а також дорога до міста Мілету (що, на думку П.Гарачука, викриває фальсифікаторів, які показували Мілет у Малій Азії). Отож стародавнє місто Афіни стояло

на місці сучасного Мелітополя, що в Запорізькій області. Саме тут знаходиться й Кам'яна Могила, печери і скелі якої зберегли знання Еллінської Академії Наук (печерні зображення відтворюють сюжети, які згодом стали біблійними).

Кам'яна могила

Археологи не виключають, що колись Кам'яна Могила входила до території міста Афіни. На карті древніх Афін, центр яких позначено словом «Меліта», від агори показана дорога до Академії. Академія знаходилася на північний захід від Кам'яної Могили у напрямку села Спаське Мелітопольського району Запорізької області.

Аналогічну думку висловлює етноісторик Василь Хитрук – автор книги «Золота булава. Духовний код Трипілья, України і Європи» (ця книжка про закон землі лелегів-слов'ян, трояно-етрусків-італів, сколотів-кельтів, гетів, сармато-скіфів, антів). Зокрема Василь Хитрук пише, що нашу Праукраїну автор «Слова о полку Ігоревім» називає землею Трояна, а шлях на полудень – тропою Троянню. Наводячи докази, Василь Хитрук стверджує, що Троя – це нинішні руїни Ольвії, недалеко від міста корабелів на ріці Бог (Південний Буг).

Одіссей

Грек Одіссей, син Лаерта, який брав активну участь у зруйнуванні Трої, після її падіння, на думку істориків, приблизно у 1230 році до н.е., на своїх одинадцяти кораблях вирушив до рідної Ітаки, де залишив молоду дружину Пенелопу зі своїм сином – немовлям Телемахом. Але доля (Ананке) намалювала йому важку дорогу мандрівника.

Одіссей

Ще до Одіссея береги Середземного моря обслідував Геракл - ахейський герой. Одіссею також належало дослідити моря та острови від берегів Малої Азії до далекої Півночі, тобто здійснити мандрівку морем навколо Європи. Наскільки це йому вдалося, можна судити, вивчаючи «Одіссею» Гомера.

«Одіссей поплив з попутним вітром безкраїм морем» (мабуть Егейським) і, нарешті, його кораблі «досягли землі кіконів і оволоділи містом Ісмаром у Фракії». Про це Одіссей розповідає царю Алконію і його дружині Ареті, правителям славних мореплавців феаків на міфічному острові Схерія (можливо, сучасний острів Корфу):

*«Що ж, розповім я тобі про свій поворот многослідний,
Посланий Зевсом мені, коли я з-під Трої вертався.
Вітром мене з Іліону у землю кіконів пригнало,
В Ісмар. Це місто тоді зруйнував я, а жителів знищив,
Бранок багато й скарбів у місті отім захопивши,
Нарівно ми поділили, - без пайки ніхто не лишився.
Радив супутникам я чимдуж звітіля утікати
Далі, але нерозумні мене не послухали люди.»*

(Гомер. «Одіссея». Переклад Бориса Тена).

Можна припустити, що місто Ісмар – це турецький Ізмір на південно-західному березі Малої Азії (в провінції Лідія). Звідти кораблі пропливли між «жіночими» островами Лесбосом та Хіосом. Під час шторму Одіссея занесло до берегів острова Крит. На десятий день плавання пристали до острова лотофагів – споживачів лотоса, народу, близького до богів, які дали товаришам Одіссея скуштувати солодкого лотоса і вони відразу про все забули, не хотіли повертатися на батьківщину, ні звістки про себе подати.

Після довгого плавання Одісей з товаришами прибули до землі лютих циклопів (однооких велетів), які на високих зелених берегах моря випасали своїх овець та кіз. Циклоп (кіклоп) Поліфем зжер у своїй печері кількох супутників Одіссея. Щоб вийти з печери Одісей осліпив Поліфема, чим викликав гнів його батька бога Посейдона.

Наступний острів, до якого пристали кораблі Одіссея, був островом Еола – бога вітрів. Такий острів міг знаходитися там, де виникають вітри як результат змішування двох течій води або повітря – теплої і холодної. Острів був оточений міцним муром (можливо з червоного граніту), а береги здіймалися крутими скелями з морських хвиль.

Через шість діб Одиссей потрапив до людожерів – лестригонів, де в нерівному бою втратив десять своїх кораблів з одинадцяти.

Далі був казковий острів Ееї в Тірренському морі, на якому жила фея Кірка (Цірцея) – донька Сонця, яка перетворила товаришів Одиссея у свиней. З допомогою бога Гермеса Одиссей переборов чари. Гостинна чародійка Кірка погодилася відпустити любимого Одиссея тільки за умови, якщо він відвідає царство похмурого Аїда. (До іншої? Тільки через мій труп! – сказала би сучасна закохана дівчина). Кірка рік протримала Одиссея в полоні, а тоді порадила йому відвідати далеку Північ, щоби переконатися, чи на сивій Півночі вже є кінець світу. Згідно з розповіддю Гомера, це було так: Кірка погодилася відпустити Одиссея додому (в Ітаку) за умови, що Одиссей відвідає «царство похмурого Аїда» і там запитає про свою долю у тіні (душі) фіванського провісника.

Одиссей поплив на Північ. Можливо добрався він до берегів Північного моря, а може аж до Балтійського, і зійшов на берег сумної країни кімерійців. Одиссей викликає тіней, розмовляє з тінями своєї матері і друзів. Повертається на корабель і пливе назад за течією вод Океану. На зворотному шляху з Півночі Одиссей знову приплив до острова Ееї, розповів Кірці про свої мандри, а відтак відплив до Ітаки, але випадково «влип», за островом Трінакрія (Сицилія) «після бурі» пристав до острова Огігія (можливо це сучасний мальтійський острів Гоцо), до німфи Каліпсо, де пробув довгих сім років, після чого повернувся в Ітаку.

Отже, подорож Одиссея вздовж берегів Європи тривала приблизно дванадцять років.

Син Кірки і Одиссея Телегон прибув на Ітаку, вступив у бій і вбив Одиссея, не знаючи, що то його батько.

Троянська війна

Трою, як свідчать міфи, заснував Іл, правнук Дардана (Дарданели) і плеяди Електри.

Дардан прийшов з Аркадії до племені Тевкра на східному березі Греції, де оженився на доньці Тевкра, дістав шматок землі в придане і заснував місто Дардан.

Онуком Дардана був Трос, а сином Троса був Іл, який, за велінням богів, пішов за перістою коровою, яку виграв на спортивних змаганнях у Фрігії, і там, де корова зупинилася, на горбі Ате, збудував нове місто Трою.

Переказують, що Зевс скинув на Трою Паладіум (Паладій) – дерев'яну статую-оберіг (1 м 40 см – три лікті), що зображає Афіну-Палладу, яка в правій руці тримає спис, а в лівій – прялку і веретено та крутить очима. Статую нібито зробила Афіна в пам'ять про подругу Палладу, яка загинула під час змагань від її руки.

Зевс скинув на землю Паладіум разом з богинею безумства Ате (В «Іліаді» Ате представлена під іменем Обіди, яка впала на діла людей). Іл спорудив для Паладіума храм. Згідно з передбаченням, Троя не могла впасти, доки в ній зберігався Паладіум.

Під час Троянської війни від зрадника Гелена ахейці довідалися про талісман і викрали його через клоаку (каналізацію).

Ілів син Леомедонт зміцнив мури Трої. За збудування мурів Трої бог моря Посейдон вимагав від Леомедонта його доньку Гесіону. Дівчину прив'язали до жертвної скелі і її мала з'їсти потвора. Геракл звільнив Гесіону, взамін він хотів отримати коні Зевса. Але Леомедонт обдурих Геракла – коней не віддав.

Леомедонт був тоді царем Трої. Розлючений Геракл перебив захисників міста, в живих залишив тільки сина Леомедонта Подарка, якого забрав у полон.

Доньку Гесіону Леомедонт віддав був за жінку своєму воєначальнику Телемаху. Гесіона викупила з Гераклогового полону свого брата Подарка і з того часу він почав називатися Купленим, тобто Пріамом.

Ілів онук Пріам став шостим правителем Трої, яку милостиво залишив йому Геракл.

Пріам мав 50 синів та 50 доньок і жив у прекрасному палаці, коли розпочалося подальше завоювання Трої греками.

Перед походом на Трою греки перед столітнім платаном побудували жертовник і принесли жертву. Існує легенда про Змія, який проковтнув 9 пташенят на платані.

У Мізії в той час правив син Геракла Телеф, саме до його володінь пристали греки, які думали, що це береги Трої і почали їх спустошувати. Розгорілася братовбивча війна. Зрештою Телеф відмовився від походу на Трою, бо був одружений з одною з доньок Пріама. Греки відійшли до Авліді. (На пораду Одісея, залізне вістря списа Ахілла зцілило рану на нозі Телефа, заподіяну ним же).

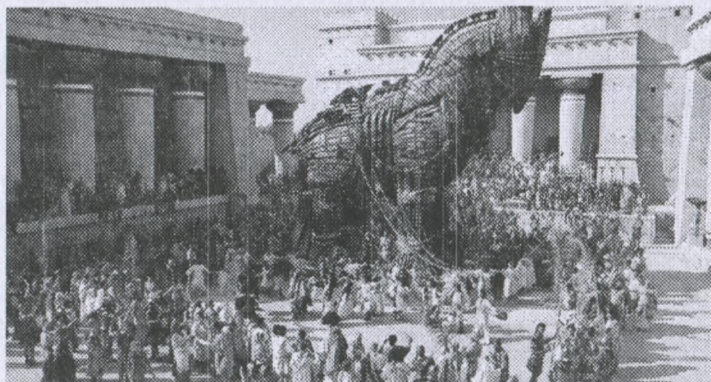
В Авліді, ще перед походом на Трою, греки хотіли принести в жертву богам Іфігенію, щоб не дув супротивний вітер. Богиня Артеміда-мисливиця врятувала Іфігенію і перенесла її на хмарі в далеку Тавриду (стара назва півострова Крим), де дівчина стала жрицею в її храмі. (Іфігенія – старша донька царя Мікен Агамемнона, героя Троянської війни, і його дружини Клітемнестри).

Цар фракійців Рес прибув зі своїм військом на конях і в колісницях, щоб допомогти троянцям. Відбувся бій на схилах гори Іди. На боці Трої воювали також амазонки, які, за переказами, жили в передгір'ї Кавказу, на берегах Меотиди, частково в Криму і в Малій Азії (місто Феміскіра).

Амазонки

Завдяки хитромудрому Одісею, який наказав зробити дерев'яного коня, греки нарешті здобули Трою. (У народі кажуть «бійся дарів данайців». Данайці - це одне з грецьких племен, але Гомер називає так усіх греків).

Троянський кінь

Цікаво, що провісниця Кассандра сказала, що всередині коня заховані воїни і Лакоонт це підтвердив. Але троянці не послушали їх, бо ними заволоділа богиня безумства Ате-Обіда. Після викрадення Паладіума Троя повинна була впасти.

Війна за Трою тривала десять років. Після поразки у цій війні врятувався цар Еней, який виніс з міста на руках старого батька Анхіза і малого сина Асканія. Група троянців (теукрів) на чолі з Енеєм відбула до Італії.

Одіссей залишився в Трої, бо посварився на острові Тенедосі (турецький острів у північній частині Егейського моря, при виході з протоки Дарданелли) зі своїми супутниками. Буря на морі розбила грецький флот. Одіссей, повертаючись з Трої в Ітаку, через гнів богів довгі роки плавав Середземним морем.

1. Отже, греки зібралися в гавані Авліді (місто в Беотії, протилежне Лідії), щоб плисти до Трої. Після недовгого плавання пристали до берегів Мізії, прийнявши її за Трою, розграбували землі Телефа, союзника Греції.

2. Греки досягли землі кіконів, оволоділи їхнім містом Ісмаром. Під час бурі збилися з путі і на десятий день плавання прибули до острова лотофагів. Згодом потрапили до землі лютих циклопів. Далі був острів Еола – бога вітрів. Через шість днів пристали до острова людожерів лестригонів. В Одіссея залишився один корабель.

3. Після довгого плавання досягли острова Еєї (на далекому заході, у Тірренському морі, біля берегів Італії). В чарівниці Кірки прожили цілий рік. Вирушили в далеку путь на край землі, на Північ.

4. Повернулися на острів Еєї до Кірки. Потім проплили повз острів Сирен, поміж скелями, де живуть чудовиська Сцилла (або скеля на італійському боці) і Харибда (або вир на сицилійському боці), повз острів Трінакрію (Сицилія).

5. Після бурі Одіссей потрапив на острів Огігія до нимфи Каліпсо (доньки Атланта) і пробув у неї сім років. Далі в Ітаку пішов пішки.

Ітака, за Гомером, – це крайній західний з грецьких островів в Іонійському морі (можливо це сучасний острів Кафелланія).

ронив Гераклу заходити в місто. З тих пір він споглядав на докази подвигів Геракла з висоти мікенських мурів.

Другий подвиг. Полювання на гідру, що жила в болотах Лерни (Арголіда). Гідра мала тіло змії і 9 голів дракона, усіх лякала і знищувала. Одна голова в неї була безсмертна, а на місці відрубаних інших виростали дві нові. Геракл з допомогою Іолая здолав гідру. Іолай припалював відрубані шиї, щоб голови не відростали. Геракл розрубав гідру і вмочив у її жовч свої стріли, що стали від цього отруйними.

Третій подвиг. Полювання на стімфалійських птахів в околицях Аркадії. Птахи перетворили околиці аркадського міста Стімфала в пустелю, вони нападали на тварин і людей. Пір'я з крил птахів падало, мов стріли, на тих, хто хотів на них напасти. На допомогу Гераклу прийшла Афіна-Паллада, яка подарувала йому два мідних тимпани, які викував бог Гефест. Афіна повеліла стати поблизу гнізд птахів на горбі і вдарити в тимпани. Птахи знялися в повітря і Геракл стріляв у них з лука, а їхнє пір'я не діставало його. Птахи відлетіли за межі Греції, на береги Евксинського Понту. (Греки вже знали про Чорне море як гостинне).

Четвертий подвиг. В Аркадії жила керінейська лань з золотими рогами і мідними ногами, яка знищувала посіви. Її послала Артеміда, щоб покарати людей за гріхи. Цілий рік Геракл переслідував лань, досяг берегів Істру (Дунаю), а лань повернула на південь і знову побігла в Аркадію. Геракл поранив її стрілою, взяв на плечі й поніс у Мікени царю Еврісфею.

П'ятий подвиг. Величезний кабан жив на горі Еріманф біля міста Псофіса, який убивав людей своїми довгими іклами.

По дорозі до Псофіса Геракл вступив до свого друга кентавра Фола, який пригостив його вином. Занюхали

запах вина інші кентаври і розсердилися на Фола, що відкрив посудину з вином. Геракл відігнав кентаврів палаючими головешками і стрілами та переслідував їх до міста Малей. Кентаври сховалися в печері друга Геракла Хірона. Геракл нехотячи влучив у ногу Хірона своєю отруєною стрілою. Кентавр Хірон відійшов у царство Аїда.

Нарешті Геракл дійшов до гори Еріманф, у лісі знайшов кабана, загнав його у глибокий сніг, зв'язав і живим відніс у Мікени.

Шостий подвиг. Авгій – цар Евліди мав численні стада биків. Геракл похвалився, що почистить його стайні за день. Авгій не повірив і погодився віддати Гераклу десять частину своїх стад. Геракл розібрав дві стіни стайні і запустив туди води двох рік, що зміли лайно, а потім стіни відновив. Але Авгій не дав обіцяних биків. За це, коли вже звільнився від служби в царя Еврісфея, Геракл повернувся в Евліді з військом і вбив Авгія своєю отруйною стрілою.

Після перемоги над Авгієм Геракл встановив Олімпійські ігри. Це було близько 776 року до н. е. (VIII ст. до н. е.). З тих пір ігри проводили раз у чотири роки з бігу, боротьби, стрибків, кулачного бою, метання диску і списа. Дуже небезпечними були перегони на колісницях. Візничому треба було 12 разів об'їхати арену іподрому на колісниці, запряженій четвіркою коней.

Спортивні змагання тривали 5 днів. Переможців увінчували лавровим вінком і ставили їхні статуї.

Олімпійські ігри проходили на честь бога Зевса, храм якого був тут же, у місті Олімпії. Ігри проводилися тисячу років, поки їх не заборонили на вимогу християн. Відновили ігри в 1896 році, вони стали всесвітніми і відбуваються в різних країнах по черзі.

Сьомий подвиг. Цар Еврісфей наказав Гераклу привести в Мікени крїтського бика. Цього бика царю Міно-

су (відомий лабіринт царя Міноса) послав з моря Посейдон, щоб той приніс його в жертву. Мінос замінив бика. Розгнівався Посейдон і наслав на бика сказ. Геракл упіймав скаженого бика, сів на його широку спину і переплив море, з острова Крит на острів Пеллепоннес. Геракл привів бика Еврісфею. Цар Мікен відпустив бика, який побіг на північ, в Аттику, на Марафонське поле, де його вбив герой Тесеї.

Восьмий подвиг. Геракл здійснив похід у Фракію до царя племені бістонів Діомеда. Цар мав чудових коней, прикутих залізними ланцюгами до стійл, яких годував людським м'ясом. Геракл забрав коней на свій корабель. Діомед кинувся в бій і загинув. Коні по дорозі в Мікени здичавіли і втекли у гори (Пеллепоннес).

Ще дорогою до Фракії Геракл відвідав свого друга царя Адмета у місті Фер (Фессалія). В той день, коли його дружина Алкестіда (про це розповідає трагедія Евріпіда «Алкестіда») зійшла в царство Аїда замість свого любимого чоловіка. Геракл вирішив відібрати в бога Таната його здобич, він перемиг бога смерті в бою і повернув Алкестиду живою її чоловікові.

Дев'ятий подвиг. Мандрівка в країну амазонок, щоб здобути пояс цариці Іпполіти. Цей пояс подарував Іпполіті бог війни Арес. Вона носила його як символ влади над амазонками. Але донька царя Еврісфея Адмета (жрекиня богині Гери) запрагла мати цей пояс.

Геракл вирушив у мандрівку з невеликим загonom на одному кораблі до далеких берегів Евксинського Понту у місто Феміскіри – столицю амазонок. Дорогою спочатку заплили до острова Парос (в Егейському морі), де сини царя Міноса вбили двох людей Геракла. Геракл узяв місто в облогу і тримав її доти, доки Мінос не віддав йому взамін убитих двох своїх онуків Алкея і Сфенека. Відтак Геракл потрапив у фракійську Мізію до царя Ліка

(лік – світлий), на якого напали племена бевриків (їхній цар – син Посейдона Амік). Геракл розбив бевриків, а їхні землі віддав Мізії (або Місії). Ці землі почали називати Гераклією. Звідти через Мармурове море і Босфор (Босфор) потрапив у Чорне море до берегів Тамані у місто Феміскіри (феміна – жінка, скіра – воїн). Після битви уклали мир. Геракл узяв у полон Меланіппу, яка вела в бій своє військо, і Антіопу. Іпполіта викупила Меланіппу за свій пояс. Антіопу Геракл повіз у Мікени, у подарунок хороброму Тесею.

На зворотному шляху Геракл прибув у Трою. Там він побачив Гесіону, доньку царя Трої Леомедонта, приковану до скелі. Її мало зжертви чудовисько за те, що троянці посміли безплатно звести навколо Трої міцні стіни. За звільнення Гесіони Геракл попросив у Леомедонта коні Зевса. Геракл убив чудовисько мечем, але Леомедонт коней не віддав. Геракл проковтнув образи, бо поспішав із поясом Іпполіти у Мікени.

Десятий подвиг. Еврісфей забажав корів царя Геріона, який мав три тулуби, три голови, по шість рук і ніг. Геракл сам вирушив у дорогу до Атлантичного океану, на Ферарські острови. Пройшов Африку, Єгипет, пустелі Лівії, країни варварів. Геліос допоміг Гераклу переплисти море на своєму золотому човні і досягти берегів острова Ерифейї (на думку деяких дослідників, це острів Хортиця), де пас свої стада Геріон. Геракл убив величезного пса і велета, які охороняли корів, та й самого Геріона, викрав корів і погнав їх через Іспанію, Піренейські гори, Галлію і Альпи, через Італію. Одна корова в Етрусії (м. Регіум) вирвалась і поплила на Сицилію. Геракл повернув свою здобич у бою з царем Еріксом. На берегах Іонійського моря Гера наслала на корів сказ і вони порозбігалися у Фракію, а далі у кримські степи. З великим трудом Геракл зібрав більшу частину корів і погнав у Мікени. Еврісфей приніс їх у жертву богині Гері.

Легенда розповідає, що в Криму тоді вже не було ніяких народів. Геракл потрапив до чудовиська з риб'ячим тілом і зародив з ним скіфів чи таврів.

Згідно з іншою легендою, Геракл погнав биків Геріона (Геріон жив на острові Еріфія в Океані) за Понт Евксинський, де було багато соковитої трави. Край цей тоді був пустельний. У степу було холодно. Загорнувшись у шкуру вбитого ним немейського лева, Геракл ліг на траву і заснув. А коли прокинувся, то ні коней, ні своєї колісниці не побачив. Геракл пішов степом на пошуки колісниці. Нарешті він опинився в горах, в лісистій місцевості. В одній із печер побачив напівдіву, напівзмію. Це була донька Борисфена Апа. Діва-змія сказала, що коні та колісниця в неї, а віддасть їх, коли Геракл трохи поживе з нею. Так тривало доти, поки Апа народила трьох синів Агафірса, Гелона і Скіфа. Лише тоді вона привела коней, запряжених у колісницю, і віддала Гераклу.

Зібрався Геракл додому, але залишив свій пояс з золотою чашею та лук зі стрілою і показав, як натягнути тятиву. Кому з синів підійде мій пояс і хто зможе натягнути тятиву, той хай лишається тут, а інших відішли на чужину.

Коли сини вирости, Апа віддала їм пояс і лук. І тільки наймолодший син Скіф зумів натягнути тятиву, як тато. Від нього й пішли всі скіфи.

Існує й інше сказання, згідно з яким скіфи прийшли в Кімерію з Азії. Кімерійці змушені були покинути свою країну. Втікаючи в Азію, кімерійці рухалися вздовж Понта (північно-східна частина Малої Азії, що на півночі виходить до Понту Евксинського) і зайняли півострів, де знаходиться еллінське місто Синопа (нині Синоп – район і місто на півночі Туреччини). До приходу кімерійців місто Синопа було колонією мілетців.

За Геродотом, скіфи-хлібороби жили за Борисфеном з боку моря, на північ від П'леї. Елліни, які жили на

річці Кубань, називали їх борисфенітами, а себе ольвіополітами. На півночі жили андрофаги, а далі людей не було. На схід від скіфів-хліборобів жили скіфи-кочівники, за рікою Танаїс жили савромати, які займалися полюванням. У всіх цих країнах було холодно, зима стояла 8 місяців.

Гіпербореї (про них згадували Гесіод і Гомер) посилали скіфам жертвовні дари, загорнуті в пшеничну соломку, які підносилися Артеміді-Цариці.

Вісім років здійснював Геракл свої десять подвигів. Цар Еврісфей не зачислив двох з них і призначив два додаткових: привести Кербера з Аїду і принести золоті яблука від гесперід.

Одинадцятий подвиг. У битві біля мису Тенару (Пелопоннес) Геракл був поранений і мало не помер. Тут зустрів Кербера (Цербера) – пса з трьома головами та хвостом змії. Кербер охороняв підземне царство Аїда. Приручити Кербера було великим подвигом. Геракл привів пса у Мікени, але Еврісфей відпустив його і той повернувся до Аїда.

У підземному царстві Геракл зустрів тінь (душу) юнака, якому пообіцяв, що одружиться з його сестрою Деянірою.

Дванадцятий подвиг. Геракл не знав, де знаходиться сад німф гесперід, в якому ростуть золоті яблука. Герой пішов через Іллірію (між Дунаєм і містом Епір на півдні) до ріки Ерідан у західному Причорномор'ї, звідти морем треба було потрапити на Кавказ, а потім у Гіперборею, де Атлант тримав небо на плечах.

Геракл відібрав у Геліоса золоту чашу і переплив у ній Океан. Так на шляху до райського саду Геракла стали називати «Чашником».

Навчений Афіною, Геракл перехитрив Атланта, який зірвав для нього три бажані яблука, що дарували мо-

лодість і безсмертя. Еврісфей яблук не взяв і тоді Геракл віддав їх Афіні, а та повернула золоті яблука гесперідам.

На цьому закінчилися 12 подвигів Геракла і він повернувся в Фіви, де чекали його нові біди.

Геракл пройшов Азію і Європу у пошуках кінця світу, але ніхто не знав, де це. Геракл пішов на крайню Північ до великої ріки Ерідан (як повідомляють історичні джерела, велика ріка Гіпербореї, в яку впадає притока Родан або Рона). Повернувся з Півночі через Іспанію, Африку, Лівію, Єгипет.

Міфи розповідають, що Геракл приніс оливу від гіпербореїв (від витоків Дунаю) в Олімпію.

Отож, Геракл був жонатий на Деянірі. Після вигнання Геракла подружжя поселилося у Фесалії (м. Трахіна). У них було три сини, один з них Гілл (Галл). Деяніра нехотючи отруїла Геракла плащем, намоченим у крові кентавра, якого він перед тим убив.

Ахілл

Ахілл або Ахіллес – син царя мірмідонян Пелея (ахейського племені) у Фессалії (у середній Греції, поблизу гори Олімп, пишуть, що Фессалія була другою батьківщиною пелазгів) та морської богині Фетіди.

Богиня Фетіда загартовувала сина у водах ріки Стікс (одна з річок Аїду з отруйною водою), тримаючи його за п'яту. Щоб хлопець не загинув у Троянській війні, як йому напроорокували, мати перебрала його в дівочий одяг і під іменем Пірри віддала до двору царя острова Скірос в Егейському морі Лікомеда в товариство його доньок. Але віщун запевнив греків, що без Ахіллеса вони не здобудуть Трої.

Ахілл

Ахілесса розшукав хитромудрий Одісей, який під виглядом купця прибув на Скірос і запропонував донькам Лікомеда прикраси і зброю. Ахіллес, звичайно ж, вибрав зброю. Одісей намовив Ахілlesa вирушити на Трою.

Свого часу вчителями Ахілlesa були чарівний птах Фенікс і кентавр Хірон, які прищепили герою мужність.

В «Іліаді» розповідається, що Ахіллес посварився з царем Мікен Агамемноном через полонянку Брісеїду (донька Аполлонового жерця Бріса) і відмовився від участі у Троянській війні. Але коли довідався, що його друг Партокл загинув від руки захисника Трої Гектора, поспішив до бою, хоча знав, що там чекає його смерть.

Ахілл переслідує троянців, вступає у двобій з Гектором.

Блискучий Гектор – один із 50 синів царя Трої Пріама, чоловік Андромахи – доньки царя Фів. Андромаха передрікає чоловікові близьку загибель, але він рветься в бій. Ахіллес виграє поєдинок. Тіло Гектора він прив'язує до колісниці й тягне вздовж стін міста до свого табору. Труп Гектора викупив його батько Пріам. Ахейці і троянці уклали мир на 11 днів, щоб рідні могли поховати Гектора.

Після падіння Трої Андромаха стала рабинкою сина Ахіла Неоптолема. На цьому закінчується «Іліада».

Гектор і Андромаха

Ахілл гине біля мурів Трої напередодні її падіння. Існує легенда, що його вбив син Пріама Паріс, стрілу якого бог Аполлон спрямував в Ахіллесову п'яту.

Згідно з однією з легенд, коли мама Ахілла виходила заміж за смертного Пелея, були запрошені всі боги, крім Еріди, богині розбрату; Еріда помстилася, підкинувши гостям яблуко з написом «найгарніший», що й призвело до Троянської війни.

Дослідники вважають, що Ахілл був реальною особою. Серед святилищ Ахіллеса особливо шанувалося святилище на острові Левка (Зміїний острів) у Чорному морі, де нібито перебували душі Ахіллеса, Іфігенії та блаженних.

Тесей

Син бога Посейдона і земної жінки (за іншою версією – син афінського царя Егея) Тесей або Тезей (у перекладі з грецької означає «сильний») – національний герой іонійців-пелазгів, мешканців Аттики, які згодом переселилися в Македонію, а потім у Пелопоннес, де прийняли назву «дорійці».

Тесей

Переказують, що Тесей народився в Тройзені, в Арголіді, а помер на острові Скірос і був похований в Афінах. Про Афіни ходять різні легенди, згідно з однією з них, засновником міста був Кекроп – наполовину людина, наполовину змії. Існує також міф про фінікійських засновників Афін - Кадма.

До подвигів Тесея належить знищення кількох розбійників, дикої свині, завоювання островів (Кріто-Мікен), вбивство царя Міноса.

Тесей з Гераклом ходили на амазонок до міста Феміскіра і перемогли їх, багатьох забрали в полон. Ама-

зонки, нібито визволяючи свою царицю Антіопу (сестру Іпполіти), яка стала дружиною Тесея, вбили її.

Міфи розповідають, що мама Тесея цариця Етра і прекрасна Елена, сестра Кастора і Полідевка зі Спарти, також потрапили в полон і були привезені Парісом, сином Пріама, у Трою. Через це нібито й розпочалася Троянська війна.

Тесей брав участь у Марафонській битві греків із персами 490 року до н.е. Пішов в Афіни сушею. Здійснив подвиги на Корінфському перешийку.

Герой з Афін вирушив у подорож на острів Крит. Адже колись критський цар наклав на Афіни тяжку данину: кожні 9 місяців афіняни мусіли посилати на Крит сім юнаків і сім дівчат. Там їх поїдало чудовисько Мінотавр з головою бика і тілом людини. Мінотавр жив у Лабіринті. Там було стільки кімнат і такі заплутані коридори, що можна було загубити дорогу і не вибратися назад. Тесей вирішив убити Мінотавра. Він сказав батькові Егею, що в разі перемоги над Мінотавром моряки повісять на кораблі біле вітрило, а якщо він загине – то чорне.

На Криті царська донька Аріадна закохалася в Тесея. Вона дала йому меч і клубок ниток. Тесей прив'язав нитку при вході в Лабіринт і пішов, розмотуючи клубок, шукати Мінотавра. Він убив чудовисько і вибрався з Лабіринту завдяки нитці Аріадни, і вивів на волю своїх земляків. Але коли відпливли в море, Тесей забув повісити біле вітрило. Цар Егей подумав, що його син загинув і кинувся в море з високої скелі. Відтоді це море стало називатися Егейським.

Тесей узяв участь у мандрівці аргонавтів у Колхиду до її володаря Еета по золоте руно.

Аргонавти на чолі з Ясоном

Ясон (Язон) народився в Фесалії, в місті Іолк. До 20 років хлопця виховував кентавр Хірон – друг Геракла. Потім Ясон прибув у Іолк і почав збирати людей для подорожі в Колхиду по золоте руно.

Сучасні дослідники стверджують, що золоте руно – це не овеча шерсть, пересипана золотим піском, а гіперборейські золоті руни (таблички з написами) з таємними знаннями, зокрема, про перетворення свинцю на золото, клонування, рунічну йогу, що повертає людям молодість і здоров'я.

Ясон

Ясон, Геракл, Тесей та інші, а також син Аресгора Арг збудували корабель із дуба священного гаю в Додоні (Додона – місто в Епірі, на північному-заході Греції). Це

була галера на десять весел, названа «Арго». Згідно з іншими переказами, корабель був на п'ятдесят весел і вміщував 43-ох воїнів.

Аргонавти побували на острові Лемнос в Егейському морі, де царювала Гіпсіпіла. Тут не було мужчин, бо всі були перебиті за невірність. Погостювали на півострові Кізік, де жили доліони, нащадки Посейдона. Проплили через вузький Боспор, що змикав свої скелі - Сімплегади. Опинилися в Мізії (колись тут жили кімерійці) у бебриків та їхнього царя Аміка. Поряд з Мізією була пелазгійська Фессалія, де в гавані Афети довелося залишити Геракла. Адже корабель Арго людським голосом промовив, що немає сил витримати його тягар. Здатність корабля Арго вимовляти людські слова наводить на думку, що людям завжди було властиво одухотворювати механізми.

Нарешті аргонавти дісталися Фракії. На острові Аретіада (Крим) їх атакували своїми гострими пір'їнами-стрілами птахи-стімфаліди. Згодом на горизонті появилися вершини Кавказу. Десь там до скелі був прикутий титан Прометей, до якого прилітав орел клювати його печінку. Мореплавці повернули на Колхиду, де царював Еета.

Донька царя Колхиди Медея закохалася в Ясона, допомогла йому здобути золоте руно і втекла з ним у Грецію.

Повертаючись в Іolk із золотим руном та красунею Медеєю, аргонавти три дні пливли Евксинським Понтом від берегів Колхиди до берегів Скіфії. Вирішили плисти вгору за течією Істру (Дунаю), щоб потім спуститися по одному з її рукавів в Адріатичне море. Греки думали, що Істр сполучається з Адріатичним морем.

Біля гирла Істру аргонавтів зустрівало військо колхідців. Ясон зумів перехитрити полководця Абсирта. Разом з дружиною Медеєю Ясон убив Абсирта у храмі.

По рукаву ріки Істр спустилися аргонавти до Іллірії. Голос священного дуба на кораблі «Арго» наказав Ясону і Медеї плисти до чарівниці Кірки, щоб очиститися від гріха вбивства. Пропливли між Сциллою і Харибдою, біля острова Сирен. Орфей перемиг чари Сирен своїм співом. Дотягли берега Пелепоннеса. Проте смерч заніс корабель у Лівію (Лівією греки називали берег Африки на захід від Єгипту). 12 днів аргонавти несли «Арго» на плечах через пустелю, з озера Тритона нарешті дісталися до острова Крит. Згодом повернулися в Іolk.

Ясон зрадив Медею. Він хотів одружитися з донькою коринфського царя. Розлючена Медея вбила суперницю і двох своїх з Ясоном синів. З тих пір Ясон ніде не міг знайти собі притулку. Якимось він заснув під кормою струхлявілого «Арго». На сплячого героя впала корма і на смерть придавила його. (М.А.Кун. Легенди і міфи Древньої Греції).

Міф про Фаетона

Існує давньогрецький міф, згідно з яким син Геліоса і Океаніди Клімени Фаетон, щоби довести друзям, що бог Сонця справді його батько, попросив його дозволу покерувати небесною колісницею. Батько не зміг відмовити синові, проте хлопець не справився з керуванням. Колісниця, вражена блискавкою Зевса, перевернулася, світ охопила пожежа. Клімена знайшла тіло сина на березі ріки Елідан (в Гіпербореї). Сестри дуже плакали над тілом брата. З жалості Зевс перетворив дівчат на тополі і вільху, а їхні сльози стали бурштином (греки не знали, що цей напівкоштовний камінець утворюється зі смоли сосни).

Міф про Фаетона переспівав римський поет Овідій у своїх «Метаморфозах». Дійшов до наших днів ще один

переказ про те, що поет Вергілій, який жив у столиці римського північного дванадцятимістя - Мантуя, біля невеликої ріки, що витікала з гірського озера Гарда і впадала у річку По, мав свого незрівнянного майстра возів – Фаетона. Хлопець був молодий і кмітливий, що скажеш йому, все зробить. Три сестри допомагали в роботі.

Замовив Вергілій Фаетону небесну колісницю. За рік колісниця була готова: легка, з сухого дерева, на два колеса і з широкою упряжкою на чотирьох коней. Коні були червоної масті, молоді, рвучкі на землі і в небі. І задумане діло було схвалене богом.

Фаетон на колісниці.

– А чи треба летіти в небо? – міркував собі Вергілій, - на нашій прекрасній землі є для людини все: гори і море, і ріки, і земля, що хліб дає. Скажу майстрові, що я передумав летіти в небо. І пішов Вергілій на обід до своєї господині. А Фаетон подумав: «Скільки праці вкладено! Ні, таки спробую полетіти і таки ще сьогодні. От нагодую коней вівсом, почищу їх, щоби до сонця блистали, запряжу в колісницю і вїо!».

...Три дівки, сестри Фаетона, ходять берегом ріки Ерідан (дан – вода, що впадала у ріку По) і плачуть: «Хто

ж нас тепер одягне, нагодує, в теплій хаті пригріє. Тільки він наша опора і надія. Тільки він». Сльози крапають з оченят у воду і стають золотистим бурштином.

Вергілій ще за життя здобув велику славу. Він був автором поеми «Енеїда», в якій розповів, що після зруйнування Трої Еней (син богині Венери і Анхіза) зі своїми людьми прибуває в Італію. Мандри Енея частково нагадують мандри Гомерового Одісея. Еней здійснює предначертану волю вищої сили і засновує в Італії нове царство на березі річки Тібр, що з нього й постала пізніше Римська держава. Еней започаткував рід Юліїв, з якого походив Юлій Цезар та сам Октавіан Август. (Юлій Цезар запровадив реформи, зокрема календаря. У нашій країні юліанським календарем користувалися до 1918 року, і зараз його дати прийнято називати «за старим стилем»).

Поема Вергілія, написана красивими віршами, являє собою хвалу героїчним предкам римського імператора Августа. З цього твору перелицював свій перший бурлескний (сатиричний) твір «Вергілієва Енеїда» знаменитий українець Іван Котляревський:

*«...но греки як, спаливши Трою,
зробили з неї скирту гною,
Він (Еней. – авт.), взявши торбу, тягу дав;
Забравши деяких троянців,
Осмалених, як гиря (гирявих, тобто хирявих,
паскудних. – авт.), ланців (голодранців. – авт.),
П'ятами з Трої наживав...».*

Припускають, що перша колісниця з кінською упряжкою була створена приблизно 4 тисячі років тому. З того часу по всій землі, по всіх континентах появляються колісниці як засіб пересування і в тому числі як техніка для ведення бою. А для збільшення убійної сили на дишель і колеса кріпили коси чи піки.

Походження міфів Древньої Греції

На думку багатьох сучасних дослідників (В.Бебик, С.Піддубний, М.Кобилюх, П.Гарачук, І.Каганець та інших), «давньогрецькі» міфи мають праукраїнські корені. Адже Україна є прадавньою Батьківщиною людства. Все почалося з нашої ойкумени.

За В.Бебиком, у спорідненості українців-русів і троянців можна переконатися, звернувшись до «Слова о полку Ігоревім», де князь Ігор називається внуком Трояна.

Троянське плем'я заселило Анатолію (сучасна Туреччина), де досі стоїть храм Трояна – бога землі, підземелля і повітря. Йому поклонялися й амазонки.

Як стверджує В.Бебик, за кілька тисяч років до греків на півдні України існувала Древня Еллада, спадкоємниця Стародавнього Єгипту, який заступив місце Стародавнього Сумеру (Шумеру). Сумерії передували арії, від яких наш народ успадкував усе, що дає нам право гордо називатися українцями.

Саме в Україні, що є територією допотопних Борії (земля Вепра) і Гіперборії (Гіпербореї) жили боги, які стали засновниками родів білої раси.

Припускають, що Гіперборія це і є загибла Атлантида (від «альт ланд» – «стара земля»). На думку дослідника В.О.Кобилюха, у перекладі з санскриту слово «Атлантида» означає «Тривале терпіння білих». Потоп знищив Атлантиду близько 13,5 тисячі років тому.

Інші дослідники вважають, що Атлантида і Гіперборея існували в один час. У будь-якому випадку до наших днів збереглися карти Гіпербореї, створені методом аерофотозйомки (?!), зокрема Герарда Меркатора і Пірі Рейса.

У Гіпербореї народилася наша мова, кожне слово якої – це символ, що вміщує знання про будову світу.

Наші далекі пращури винайшли писемність – священні руни («рун» із санскриту - «світло», «блиск»). На рунах була заснована найдавніша наша релігія.

Пишуть, що після сформування білої раси, частина бореалів залишилася в Північному Причорномор'ї (Надчорномор'ї), а більша частина розійшлась по всій Європі. Незважаючи на те, що їх розділяли тисячі кілометрів, білі люди протягом тисячоліть розвивалися як нерозривна цілісність завдяки єдиному духовному центру – святилищу Кам'яна Могила на річці Молочній поблизу нинішнього Мелітополя.

На плитах гротів і печер Кам'яної Могили зафіксовані знаки XII-VI тисячоліть до н.е., що є першим у світі ритуально-магічним письмом.

Як писав Великий Каменяр доктор Іван Франко в «Біблійному оповіданні про Сотворення Світа» (перевищено 1918 р., Вінніпег): *«В першій половині 19-ого століття віднайшли учені ключ до відчитання прастарих єгипетських надписів (гієрогліфів), а в другій половині того ж століття навчилися учені (після великих зусиль) відчитувати пра-прастарі старо-вавилонські (халдейські) й асирійські надписи. Завдяки тому наші відомости про прадавні часи в бувальщині людського роду збагатилися безмежно й вийшли далеко поза межі біблійної казки про сотворення світа й першої пари людей».*

Сьогодні завдяки старанням археолога Юрія Шилова і наполегливій праці шумеролога професора Анатолія Кифішина розшифрована вже значна частина цих знаків.

Послуговуючись «ключем до розшифрування», дослідник Сергій Піддубний прочитав напис на одному з Ольвійських (Троянських) пам'ятників, вивезених свого часу в Москву. Напис був зроблений староукраїнською мовою, тією, якою була написана й Велесова книга, він

повідомляє про те, що староукраїнський бог Аполлон, точніше Апол Ол, – татуньо Дніпра (Борисфена). Борисфеном також називали місто Ольвія.

Про бога Аполлона (друге ім'я – блискучий Феб) легенди розповідають, що він (народжений разом із сестрою-близнючкою Артемідою на острові Делос в Егейському морі) кожні 19 років (тривання місячного циклу), за іншими даними – кожен рік прилітав у Гіперборею у колісниці, запряженій лебедями, а потім повертався на Парнас – у святилище муз. Що стосується лебедів, то це птахи водно-небесні, які ніби поєднують небо і нижній світ. Приліт лебедів співпадає з приходом весни.

*«Феб-Аполлон осяйний бог мистецтва
Це ж увінчав його Зевс, батько рідний,
Ліру подавши дзвінку, молодецьку,
А в колісницю, запрягши лебідок
Сина він вислав у Дельфи північні
Еллінам дати закони житейські,
Віжки напругши, поїхав візниця
Холод змагаючи гіперборейський.
Склали дельфійці пеан молитовний,
Отроки славно його проспівали,
І, обійшовши у танці жертовник,
Юного бога зійти закликали!
Феб гостював цілий рік, доки літо
В яблуках щедрих отут не настало;
Храм свій згадав і політ розмаїтий
Котить на південь зворотний помалу.
Зевсовий син Аполлон усе ближче,
Струни торкає натхнення й відрада!
Ось ластівки пролітають заклично,
Навіть п'янкіше стрекоче цикада.
Це ж бо вернулось тепло чародійське,
Сяє світанок фіалкоподібно,*

*Ходором ходять струмки касталійські,
Богу пісень виливаючи срібло.»*

(Сапфо, VI ст. до н.е.

Переклад з давньогрецької Ольги Страшенко).

Як розповів історик Геродот, Гіперборея - це загальна назва багатьох племен (агатірси, неври, геліони та інші), які жили на території України в епоху неоліту (Трипілля), займалися хліборобством, годівлею худоби і підтримували дружні стосунки з Гелладою (Елладою).

Як стверджують науковці, нащадки Трипільської цивілізації породили, зокрема, у III- II тисячоліттях до нашої ери племена ілонів (сонячних, звідси Іліон – Троя), лелегів (грецькою – пелазгів). Лелеги-ілони стали предками троянців (лілів, венедів), греків (пелазгів, еллінів, данайців...), римлян (венедів, етрусків, сабінів...), слов'ян (іплонів, гелонів, краян, венедів, нориків, русів).

Натомість професор доктор Іван Мірчук у підручнику для студентів Українського Вільного Університету у Мюнхені «Історія української культури» стверджує наступне: *«Вже з початком першого тисячоліття перед Христом Греція починає провадити свою колонізаційну політику в трьох напрямках, а саме: до Малої Азії, до Італії і на побережжя Чорного моря. З усіх завдань, які мусів розв'язати колонізаційний геній греків, останнє було найтяжче, бо треба було мирним шляхом здобувати чорноморські країни, мало відомі тодішньому світові, дуже віддалені від Батьківщини і непридатні своїм суворим кліматом. І тому не дивно, що через великі небезпеки, що грозили грецьким колонізаторам на побережжі Чорного моря, саме в цій країні постало якнайбільше число легенд. Саме внаслідок цих труднощів Греція висилала в ці околиці своїх найвідважніших і найздібніших синів, бо від їхньої хоробрости й розуму залежало майбутнє новозаснованих колоній, які повставали не тіль-*

ки на самому побережжі, але й у внутрі цієї країни. Такі постаті, як Язон (Ясон, - авт.), що шукав за золотим руном, або хитрий Одиссей, який захоплювався всякими авантюрами, попри це, купці, вояки, духовники, мистці, а також обманці – це був той відчайдушний елемент, який ішов на українські землі й у великій мірі спричинився до формування тамошнього життя». «... Між первісним хліборобським населенням і грецькими переселенцями згодом утворюється цілком можливе співжиття. Тому зрозуміло, що почитання Гомера заховалося на Україні в таких колоніях як Ольвія при усті Дніпра і Богу значно довше, ніж на самому грецькому материку. Так само традиції грецьких і гелленістичних культів були живі ще довгий час на українській території. Геродот говорить, напр., про храм Артеміди в Ольвії і в Пантікапеї (Керч, – авт.), а також про містерії Діонісія в положеному вже значно на північ Геллоні».

Існують перекази, що гіпербореї (орії) вміли силою думки створювати «гравітаційне дзеркало», що дозволяло їм вільно літати. Вони вірили в Яву (реальне життя), Наву (духовний світ померлих пращурів) і Праву (луки Сварожі, тобто Рай). Згідно з цими віруваннями, у Праві душа отримує нове тіло і повертається до Яви, тобто смерть є початком нового життя.

Головним графічним символом Бореї був прото-свастичний меандр – геометричний малюнок у вигляді безперервної ламаної лінії зі звивинами під прямим кутом.

Про Борею (греки говорять «за Бореєм», а римляни – «за Аквілоном», що означає «за північним вітром»), де знаходяться землі Європи: Німеччини, Польщі, Литви, Лівонії, Готії, Швеції, Норвегії, Скандинавії, океанських островів, Московії, двох Сарматій, розповідають міфи багатьох народів. У Європу переселилися гіпербореїці після загибелі їхньої землі.

Юрій Канигін у книзі «Шлях аріїв» пише, що «Першими дали їй назву кімерійці – Кімерія (чи Гомерія) – Гомер (санскр. – пастух, го – корова, мер – людина). Друга назва Праукраїни – Скіфія (від Магога, тобто скіфа). Третя – Сарматія (від Мадая, тобто Мідії, звідки прийшли сармати). Потім Україну називали Пелазгія, чи Лебедія (пелазг – санскр. лебідь). Ця назва відповідає четвертому сину Яфета – Явану (явани – давні греки, які походять від пелазгів з Подніпров'я). Нарешті Тиверія (відповідає Тувалу, чи Тубалу), далі Московія (Мешех), яка підкорила Україну, і зараз Тирас (Фірас) – слов'янська земля, духовним центром якої повинна стати Україна».

За Ю.Канигіним, троянці (гіпербореїці), а потім гали заснували Кріто-Мікенську цивілізацію, а після загибелі Трої – Етрурію, від якої походить римська культура.

Славнозвісна Троя, яку Г.Шліман нібито знайшов у Туреччині, як стверджує С.Піддубний, це місто Ольвія на Миколаївщині.

З історії стародавнього світу знаємо, що Ольвія це одне з міст, що було нібито засноване греками з Мілету в гирлі річки Буг, на землях майбутньої України ще в VI ст. до н.е. З двох боків місто було оточене глибокими ярами, вздовж ярів – високі стіни. Від головних воріт у місто вела широка вулиця, заможна камінцями і черепками. На березі моря були пристань і рибний базар. У центрі був головний майдан – агора, стояли храми богів і кам'яний жертвник. Мешканці називали себе «ольвіополіти». Ольвіополіти вивозили в Грецію зерно і солону рибу, а ввозили зброю, прикраси, чорнолакові вази, оливкову олію. В середині III ст. Ольвія була зруйнована ордами готів.

С.Піддубний стверджує, що так звані Гераклові стовпи, які вказували на «край землі» знаходяться на острові Хортиця. С.Піддубному вдалося знайти священний

Гелікон – обитель муз, які навчали «пісням прекрасним» поетів, зокрема Гесіода (відома його поема «Роботи і дні»). Дослідник зробив висновок, що Гелікон – це не що інше як Кам'яна Могила, що розташована поблизу села Терпіння біля Мелітополя Запорізької області. Сергій Піддубний відкрив також святилище-обсерваторію давньоукраїнських волхвів біля села Вільхове на Кіровоградщині, якій 5 тисяч років.

С.Піддубний робить висновок, що Геродотові «Історії» – то історії українського Причорномор'я, Приазов'я та Криму, а також Кубані та Абхазії. Письменник цитує Геродота, який зізнається, що він не знав «жодного видатного філософа, який не був би скіфом». Геродот стверджував, що греки (зокрема ахейці) були пеласгійського походження. Еллада початково називалася Пелазгією. А Русь існувала вже у V столітті до н. е. І центром Русі була Царська країна – Гіперборея.

Вихідці з Нижнього Подунав'я та Північного Причорномор'я помандрували в Грецію, Малу Азію, Палестину, Єгипет, на острови Середземного моря. *«Покидаючи басейн Чорного моря, індоєвропейські народи завоювали Європу і Азію, – писав американський дослідник Артур Кемп «Марш титанів: історія Білої раси». – Європа була заселена чотирма головними групами: кельтами, германцями, балтами і слов'янами. На півдні вони оселилися в додинастичному Єгипті і на Середньому Сході, проникаючи в Індію (Індоарійці), Китай (Тохари) і Японію (Айни). Хоча ці індоєвропейські племена використовували різні імена, всі вони належали до спільної породи. Їхні мови виникли з однієї протоіндоєвропейської мови, яка сформувалася в той час, коли їхні предки жили разом на первісній території всіх індоєвропейців, що нині є Україною».* Цитується за книгою Ігоря Каганця «Арійський стандарт».

На думку англійського науковця Джаспера Гріффіна («Оксфордська історія класичного світу»): *«Його (міфу, – авт.) першоджерело слід шукати в шумерів. У цих східних оповідях ми знаходимо цілу низку богів...»*.

Отже, витoki багатьох міфів, які проникли в інші культури, належить шукати в старожитній Месопотамії та Вавилоні. Саме шумери (сумери), які мають пряме відношення до українців (стародавній Єгипет заступив місце Шумеру, а Шумерії передували арії-орії) вплинули на пізнішу вавилонську (аккадійську) та асирійську цивілізацію.

Як писав доктор Іван Франко: *«У фантазії напівдиких людей, які жили безладно по лісах і полях і не знали над собою ніякого закону крім страховищ непереможної природи з часом уродилися покоління божищ. Перехід до культурного життя був дуже повільний, тривав тисячі років і супроводжувався страшною боротьбою між людьми, це перенесла уява людей і на небо. Це бачимо і в старовинних мітологіях: у єгиптян в оповіданнях про війну Озіріса з Тифоном, у греків про війну Зевса з Кроносом, Атени з велетнями. І Вавилон не був колицкою людської цивілізації і старовавилонської (халдейської) держави, а були над долішнім Євфратом міста, які за тисячі літ перед Вавилоном мали свою цивілізацію і свої святі оповідання. До таких міст належали Ур, Ерех, Ніппур, Еріду. Саме в престарім халдейському місті Ур стояла святиня місяця Сіна або Наннара, а в її мурах містилася найдавніша бібліотека царя Ассурбаніпала (668-626 літ перед Христом), що налічувала близько 20 тисяч глиняних табличок – стародавніх літературних пам'яток»*.

«Пильне студювання нехристиянських релігій, – писав далі Іван Франко, – виявило на денне світло безліч чудових подібностей і понять, які досі люди вважа-

ли виключно біблійними, а які не лише не є біблійного походження, а, навпаки, запозичені гебреями-жидами з інших, ще раніших релігійних видумок».

Закінчення

Наостанок хочеться наголосити на тому, що «грецьке виховання було і є нашим нещастям», – як писав ще один дослідник історії – греко-католицький отець Дмитро Блажейовський. – «Україна не мала щастя мати власну національну Церкву, бо Рюриковичі були весь час розбишацькими варягами (частина науковців стверджують, що до створення Київської Русі спричинилися північні варяги або нормани, які консолідували тубільне населення. – Г.Б.) і нападали на Константинополь (нинішній Стамбул. – авт.), на болгар і на себе самих і ділили Україну на уділи і зовсім не думали про будову держави, власної Церкви, бо навіть Володимир, прозваний Великим, та Ярослав, прозваний Мудрим, і його внук Володимир, прозваний Мономахом, не постаралися про патріархат і поділили державу, спричинюючи тим по своїй смерті родинний рюриковичівський і національний український розгардіяш».

«Прийнявши грецьке православ'я, українці, а також і москалі та білоруси лишилися самі та їх духовенство на понад 700 літ без освіти. Взяв Володимир ту грецьку віру, бо вона частинно була вже за Ігоря і за Ольги в Києві. Сам взяв і поширив на цілу тодішню Київську Русь, бо хотів мати ще одну жінку з візантійського царського роду та її дістав, віддаючи грекам Херсон і Крим».

Примітки

Ананке (Ананка) – божество неминучості. Згідно з Платоном, Ананка мала трьох доньок: Клото, Лахесіс і Антропу. Юна Клото наосліп брала жереб, визначаючи ще до народження, якою буде доля людини, подавала пряжу, в якій містилися всі події життя. Зріла Лахесіс, згідно з жеребом робила нитку гладкою (щасливе життя) або грубою (нещасливе). Стара Антропа записувала все життя на сувій і перерізала нитку, в цю мить життя обривалося. Сам Зевс мав у сестер свою нитку.

Богинь долі, які охороняли лад у всесвіті, греки називали ще мойрами, римляни звали їх парками. Бог Аполлон зумів напоїти мойр, щоб урятувати свого друга Адмета від смерті (Гомер. «Іліада»).

Чорне море – внутрішнє море басейну Атлантичного океану, омиває береги України, Грузії, Туреччини, Болгарії і Румунії. Площа 422 тисячі квадратних кілометрів, середня глибина 1271 м, максимальна – 2245 м. Керченською протокою Чорне море сполучається з Азовським, протокою Босфор – з Мармуровим морем. У Чорне море впадають Дунай, Дніпро, Дністер, Південний Буг та інші річки.

Шельф північно-західної частини Чорного моря – це затоплена окраїна Східноєвропейської платформи і частини Скіфської плити.

Крим – найбільший півострів Чорного моря, найбільші затоки біля берегів України – Каркінітська, Каламітська, Феодосійська, Джарилгацька. Островів мало (Джарилгач, Зміїний та ін.). Поширені піщані коси, береги розчленовані мало.

Кримські гори займають південну частину півострова, простягаються з південного заходу на північний схід на 180 км трьома паралельними пасмами загаль-

ною шириною до 60 км. Мають складчасто-брилову будову. Середнє пасмо – найвище, це ланцюг суцільних або виокремлених масивів, плоскі вершини яких (пасовища) майже безлісі і називаються яйлами – Ялтинська яйла, Бабуган-яйла з найбільшою вершиною Криму горою Роман-кош (1545 м), Карабі-яйла та ін. На яйлах у вапняках розвинений карст (печери Червона, Мармурова, Солдатська та ін.).

Північні схили гір – пологі, південні – стрімкі, що обриваються в бік моря, характеризуються зсувами, обвалами, виходами давніх вулканічних порід, скелястими островами. Карадаг – стародавнє вулканічне вогнище, гірська вершина, масив, яким замикаються на схід Кримські гори. У горах починаються річки Салгир, Бельбек, Кача, Альма та ін.

Азовське море – внутрішнє море басейну Атлантичного океану в межах України і Росії. Площа 39 тисяч квадратних кілометрів, середня глибина 7,4 м, максимальна – 15 м (наймілководніше море Землі). Море являє собою затоплену частину Скіфської плити. Найбільші затоки – Сиваш, Обіточна, Бердянська, Таганрозька. Островів мало. Характерні довгі піщані коси – Арабатська стрілка (довжина 115 км), Федотна, Бердянська та ін. В море впадають Дон, Кубань, а також малі річки.

Егейське море – напівзамкнуте «Біле море» з великою кількістю островів (Крит, Лесбос, Родос, Самос, Евбея, всього близько 2000) розташоване в східній частині Середземного моря, між Балканським півостровом, Малою Азією і островом Крит. Колиска давньогрецької і візантійської цивілізацій. Омиває береги сучасних Греції і Туреччини. На північному сході через протоку Дарданелли з'єднується з Мармуровим морем і далі через протоку Босфор з Чорним морем. На півдні через кілька проток між островами сполучається з Середземним морем.

Площа близько 179 кв. км. Найбільша глибина на півдні - 2529 м. Бареги кам'янисті.

Середземне море – велике внутрішнє море Атлантичного океану між Європою, Азією і Африкою. Омиває береги Іспанії, Франції, Італії, Монако, Мальти, Боснії, Герцоговини, Чорногорії, Хорватії, Словенії, Албанії, Греції, Туреччини, Республіки Кіпр, Сирії, Лівану, Ізраїлю, Єгипту, Лівії, Тунісу, Алжиру та Марокко. Гібралтарською протокою сполучене з Атлантичним океаном. Площа – 2 505 тис. км. Середня глибина – 1 536 м.

Турецькою і кримськотатарською мовами Середземне море називається Ак девізі – Біле море.

У Середземне море впадають річки: Ніл, Ебро, Рона, По (в північній частині Італії).

Ахейські (грецькі) слова:

Акрополь – цитадель.

Антропофаги – людодіди.

Борисфен (Бористен) – Дніпро.

Вівчач – овечий пастух.

Габа – хвиля.

Геллеспонт – Дарданелли.

Гіпаніс (Тіпаній) – Південний Буг (Бог).

Істр – Дунай.

Еле – болото, луг.

Елліни (лужичі) – люди, які жили на болотах Меотиди, переселилися до Середземномор'я разом з іншими орійськими племенами.

Керамейос – гончар.

Козар – козячий пастух.

Лесбос – жінки-пастушки.

Лотофаги – народ лотосоїдів.

Мінотавр – бик з Міноса.

Меотида, озеро Меотійське – Азовське море.
Океанічне море – Атлантичний океан.
Парнас – гора в середній частині Греції.
Понт Евксінський – Чорне море.
Пропонтида – Мармурове море.
Понеймос – пастух.
Саркофаг – труна.
Сімплегади – Боспор, Богар – коров'яча переправа.
Скіф, скит (скіфи називали себе сколотами) – давньоукраїнський народ-мандрівник.
Стікс і Лета – ріки підземного царства Аїда.
Таврида – Крим.
Тавроскіф – кімерієць.
Танаїс – Дон.
Тірас – Дністер.

Кімерійські слова:

Алеф – бик.
Аркан – шнур з петлею.
Афени – чорниці.
Багра – сіно.
Барда – сокира.
Бовгар – пастух рогатої худоби.
Бриндза – солоний сир.
Ватра – вогнище.
Гаджуги – смереки.
Гогози – ягоди.
Делет – двері до шатра.
Келих – пугар, чаша.
Келеф – топірець, палиця.
Клевець – молоток.
Маржина – худоба.
Млака – трясовина.

Олаф – ім'я короля.
Плай – стежка.
Ригаш – настил.
Раква – посуд.
Рингач – бик.
Тайстра – торба.
Таца – піднос.
Телеф – кімерійський цар.
Терх – в'юк.
Тирба – кров.
Фарлаф – ворожбит.
Фіра – підвода, віз.
Хітар – хутір.
Шалас – хата.

Греки (племена ахейців) в історії людства виділяли п'ять віків:

Золотий (печерний) – щасливий.
Срібний – кам'яний.
Мідний – розвинуте скотарство, війни, грабунки, потоп.
Бронзовий – вік богів-героїв, скотарства і землеробства.

Залізний – вік насильства і праці.

Про золотий вік давньогрецький поет Гесіод (кінець VIII сторіччя до н.е. – початок VII сторіччя до н.е.) в античній поемі «Роботи і дні» («Праці і дні». – авт.) писав:

*«Спершу безсмертні боги, що їх на Олімпі оселя,
Рід золотий утворили людей...
Люди жили, мов боги ті безсумні і світлі душею,
Як від тяжкого труда, так від горя далекі однако.
Старість до них не зближалась. Могучі на руки й на ноги
Завжди на учтах вони веселились, не відавши лиха».*

(«Роботи і дні», переклад В.Свідзинського).

Згідно з міфологією, золотий вік закінчився, коли Епіметей взяв чарівну Пандору собі за дружину, котру отримав як подарунок від бога Зевса. Якось Пандора зняла з великої скрині кришку і з неї розлетілося лихо, злидні та хвороби, що їх людство ніколи не мало позбутися.

Використана література

Балаклава та її околиці: Гомер, Зоценко Михайло, Калінін Юрій, Купрін Олександр, Леся Українка / Під редакцією Ю.Охріменка. - Львів: Бодлак, 2000.

Бебик В. М. Глобальна українська ідея// Політика і час. – 2007. - № 6. – с. 41-44.

Блажейовський Дмитро. Мій життєпис. Про виховання і українські проблеми. – Львів, Каменярь, 2009.

Гарачук П.Ф. Ольвія на місці Трої// Освіта регіону. – 2008, № 1.

Геродот. Історії в дев'яти книгах. – К., 2004.

Гесіод. Повне зібрання текстів. Поеми (Теогонія. Праці і дні. Щит Геракла). Фрагменти /Переклад фрагментів О.П.Цибенко. – М.: Лабіринт, 2001.

Гомер. Іліада / Переклад Бориса Тена. – Харків: Фоліо, 2006.

Гомер. Одиссея / Переклад Бориса Тена. – Харків: Фоліо, 2006.

Каганець І.В. Арійський стандарт. – К.: Видавництво А.С.К., 2004.

Канигін Ю. М. Шлях аріїв: Україна в древній історії людства: Роман-есе. – К., Україна, 1997.

Кобилух В.О. Праукраїна і санскрит. – Тернопіль: Мандрівець, 2013.

Котляревський І.П. Вибрані твори в одному томі. – Харків: Державне літературне видавництво, 1937.

Кун М.А. Легенди і міфи Древньої Греції. Переклад О.М.Івченко. – К., 1996.

Легенды Крыма. – Симферополь: Таврия, 1973.

Навколо Балаклави: Путівник. /Упорядники Ю. Охріменко, О. Падовська, І. Тарнопільський. - Львів: Бодлак, 2000.

Паустовский К. Г. Чорное море. Повесть, рассказы, очерки, статьи. 1973 г. Составитель Тарасенко Н.Ф. – Симферополь: Таврия, 1973.

Піддубний Сергій. На землі Аполлона, Артеміди і Посейдона. – Голованівськ, 2009.

Страшенко О.І. Вибрані переклади та присвяти світочам зарубіжної літератури. – Київ: Науковий світ, 2007.

Франко Іван. Біблійне оповідання про Сотворення Світа. – Вінніпег, 1918.

Хитрук Василь. Золота булава. Духовний код Трипілля, України і Європи. – К.: Сучасний письменник, 2012.

Чуб Любов «Ятрань». Найдавніші святині людства// За вільну Україну. – 2010. - № 40.

Хронологічна таблиця

Понад 1 млн. років тому – виникнення найдавнішої людини.

20 000 років тому – виникнення типу сучасної людини – кроманьйонця.

II тисячоліття до н.е. – еміграція кімерійців на Південь.

Кінець IV тисячоліття до н.е. – виникнення міст-держав у Межиріччі.

1230 або 1250 р. до н.е. – Троянська війна.

IX-VIII ст. до н.е. – створення Біблії (Старого Заповіту) давньоєврейською мовою.

VIII ст. до н.е. – створення Гомером поем «Іліада» і «Одіссея».

VIII ст. до н.е. – південні границі Кімерії знаходилися південніше Кавказу. Наступна еміграція кімерійців на південь. Кінець VIII початок VII ст. до н. е. – роки творчості Гесіода. 814 р. до н.е. – фінікійці (Ліван) заснували на о. Крит свої колонії.

776 р. до н.е. – початок Олімпійських ігор у Греції.

753 р. до н.е. – легендарна дата заснування міста Рим.

612 р. до н.е. – зруйнування міста Ніневія.

VI ст. до н.е. – заснування міста Ольвія.

V ст. до н.е. – Геродот написав «Історію греко-перських воєн» у 9 книгах.

490 р. до н.е. – Марафонська битва греків з персами.

480 р. до н.е. – Саламінська битва в Греції.

336-323 рр. до н.е. – правління Александра Македонського.

Середина III ст. до н.е. – Ольвія зруйнована готами.

146 р. до н.е. – завоювання Греції римлянами.

73-71 рр. до н.е. – повстання під проводом Спартака.

100 р. до н.е. – народився Юлій Цезар.

44 р. до н.е. – вбивство Юлія Цезаря.

30 р. до н.е. – 14 р. н.е. – правління Октавіана Августа.

79 р. – виверження вулкану Везувій.

I-II ст. – створення Біблії (Нового Заповіту) давньогрецькою мовою.

410 р. – розгром Риму готами.

V ст. – виникнення міста Києва.

II тисячоліття (1240 р.) – о. Крит, де жили кімерійці, підкорюють ахейці (греки).

ЗМІСТ

Позначки на полях. Передмова О. Падовської.	3
Доля (Ананке)	6
Кіммерійці	9
Одісей	17
Троянська війна.	20
Загарбницькі походи і подвиги Геракла.	24
Ахілл	32
Тесей	35
Аргонавти на чолі з Ясоном.	37
Міф про Фаетона.	39
Походження міфів древньої Греції.	42
Закінчення	50
Примітки.	51
Використана література	56
Хронологічна таблиця.	57

Науково-популярне видання

БЛАЖКО Любомира Богданівна,
ГУРМАН Богдан Михайлович

ВІД ТРОЇ ДО РИМУ

Науково-популярне есе

Друкується в авторській редакції

Макетування Юрій Муха

Художнє оформлення Богдан Гурман

Відповідальний за випуск Тарас Чепурний

Здано на складання 10. 05. 2018. Підписано до друку 20.06.2018
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Arial. Ум. друк. арк. 3,49.
Наклад 300 прим.

Видавництво "СПОЛОМ"
79008 Україна, м. Львів, вул. Краківська, 9
Тел./факс: (380-32) 297-55-47, e-mail: spolom_lviv@ukr.net
Свідоцтво держреєстру: серія ДК, № 2038 від 02.02.2005 р.

Друк – ФОП Муха Ю. М.
79000, Львів, Дорошенка, 24.
Свідоцтво держреєстрації В02 №965799.
Тел. 096-457-40-93.